

Universiteit Utrecht

De norm of de werkelijkheid?

Een semiotische analyse naar de Rotterdamse identiteit

Naam: Eva de Rooij

Studentnummer: 3871150

Bacheloropleiding: Communicatie – en informatiewetenschap

Begeleider: Vincent Crone

Jaar 2015/2016

Blok 2

13 april 2016

Abstract

In Rotterdam zijn er 170 verschillende nationaliteiten te vinden en de bevolking bestaat voor 45.5% uit allochtonen. De gemeente Rotterdam draagt uit dat de stad een plek is waar iedereen samen kan leven, zeker op de Binnenrotte (stadshart van Rotterdam). In dit onderzoek ga ik niet de geschreven plannen van de gemeente Rotterdam, maar de waarde van beeld gebruiken. Mensen willen zich herkennen en identificeren met het beeld dat de gemeente naar buiten brengt. Met behulp van de begrippen semiotiek, representatie, etnische identiteit en stereotype heb ik een vraag opgesteld: op welke manier wordt de Rotterdamse identiteit gerepresenteerd in het beeldmateriaal dat de gemeente Rotterdam naar buiten brengt voor hun huidige visie op de vernieuwde Binnenrotte? Aan de hand van zestien afbeeldingen heb ik een semiotische analyse uitgevoerd om een antwoord hierop te kunnen formuleren. In deze afbeeldingen waren er 47 mensen geschikt om te analyseren.

De Rotterdamse etnische identiteit correspondeert vooral met een witte Nederlandse identiteit, namelijk ruim drie vierde van het gehele corpus. Binnen hun identiteit wordt veel diversiteit getoond; van jong tot oud, met allerlei haarkleuren, handicaps, mannelijk en vrouwelijk. De etnische minderheden zijn van Aziatische, Turkse – en Marokkaanse, Antilliaanse en Indiase komaf. Zij worden minder verscheiden afgebeeld, met dezelfde haarkleur en niet vernieuwend in het stereotype beeld dat cultureel heersend is. De Rotterdamse identiteit wordt dus neergezet met vooral een witte normativiteit, daarbij horen dorps- en ouderwetse waarden en zijn de mensen gericht op zichzelf (individualisme), het nageslacht en de consumentenmaatschappij waarin de meeste mensen uit de middenklasse komen. De visuele communicatie vormt, ondanks het gebrek aan diversiteit, redelijk een eenheid, maar dit komt niet overeen met de werkelijkheid en de geschreven plannen van de gemeente Rotterdam.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
1. Inleiding	4
1.1 Aanleiding	4
1.2 Relevantie	5
1.3 Vooruitblik	5
2. Theoretisch kader	6
2.1 Representatie	6
2.3 Semiotiek	6
2.3 Etnische identiteit.....	7
2.3.1 Rotterdamse etnische categorieën	7
2.3.2 Stereotype	8
2.4 Probleemstelling	8
3. Methode	9
3.1 Corpus	9
3.2 Operationalisatie.....	9
4. Analyse en resultaten	12
4.1 Analyse	12
4.2 Resultaten.....	14
5. Conclusie	17
6. Discussie	19
Bibliografie	21
Bijlagen	23

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

'Ik ben een Rotterdammer.'

Dit kan ik over mezelf zeggen, het is namelijk een deel van mijn identiteit. Binnen identiteit zit veel verschil. Mijn twintig jaar oudere, Marokkaanse rijinstructeur kan dit namelijk ook zeggen, terwijl er in dit geval onder andere de leeftijd, klasse, sekse en etniciteit verschillend zijn en daarbij een rol spelen. Bij het creëren van een identiteit gaat het om het proces van in – en uitsluiting. Hierbij includeer je mensen bij een bepaalde sociale groepering, wanneer je niet aan dat plaatje voldoet wordt je uitgesloten. Door zo'n categorisatie creëer je een identiteit voor jezelf en is het mogelijk om een beeld te vormen over 'de ander'. Zoals eerder benoemd speelt onder andere etniciteit een rol bij de vorming van identiteit. Hierbij gaat het om een verwijzing naar afkomst en een gemeenschappelijke oorsprong (Verkuyten, 2010, p. 36). In Rotterdam is er een grote vertegenwoordiging van etnische groeperingen aanwezig. De Rotterdamse bevolking bestaat op dit moment voor 45.3% uit allochtonen en er zijn 170 verschillende nationaliteiten te vinden (Rotterdam in cijfers, 2015). Deze hoge etnische concentratie en groep allochtonen is vooral te vinden in het westen van Nederland. Om nog specifieker te zijn de vier grote steden: Den Haag, Utrecht, Amsterdam en Rotterdam (Centraal bureau voor de statistiek, 2015). Het percentage aan allochtonen zal volgens de officiële cijfers van de gemeente Rotterdam de komende jaren alleen maar toenemen (Rotterdam feiten, 2006). De gemeente heeft hiervoor het Rotterdams kenniscentrum diversiteit opgericht. Zij brengen advies en informatie naar buiten over problemen en veranderingen rond etniciteit in de Rotterdamse samenleving.

De gemeente draagt uit dat de stad een plek is waar iedereen met elkaar samen kan leven. Dat is volgens hun de kracht van Rotterdam. Daarnaast willen zij zich profileren als een wereldstad, ook daarbij hoort een grote diversiteit aan mensen. Dit is ook terug te vinden in het binnenstadsplan (Gemeente Rotterdam, 2008) van de gemeente over de vernieuwde Binnenrotte, wat ook wel het stadshart van Rotterdam wordt genoemd. De bewoners en bezoekers krijgen een actieve rol in de ontwikkeling hiervan. Zij staan centraal in het nemen van beslissingen en kiezen wat voor hun belangrijk is. Deze informatie komt uit de geschreven plannen die de gemeente Rotterdam naar buiten brengt. Hiermee geven zij aan dat iedereen ingesloten zou moeten worden binnen de Rotterdamse identiteit. Naast tekst maken zij ook gebruik van animaties en foto's om het beeld voor de toekomst van de Binnenrotte te versterken. Bij het doorlezen van deze plannen vielen mij de afbeeldingen vooral op, omdat ik op het eerste gezicht niet een grote etnische diversiteit zag. Met dit onderzoek wil ik dan ook gaan kijken naar de representatie van de etnische identiteit in beelden die de gemeente Rotterdam naar buiten brengt over de vernieuwde Binnenrotte.

1.2 Relevantie

In Rotterdam is een grote vertegenwoordiging van etnische groeperingen aanwezig. De gemeente Rotterdam zou, als niet commerciële instelling, er voor iedereen moeten zijn. Dit betekent dat zij een afspiegeling van de maatschappij moeten representeren. Mensen willen zich herkennen in het beeld dat hun gemeente naar buiten brengt, om geaccepteerd te worden en als deel van de Rotterdamse identiteit gezien te worden. Maatschappelijk gezien is het dus, zeker in Rotterdam, van belang om naar het onderwerp etniciteit te kijken.

Vanuit wetenschappelijk oogpunt is het kijken naar beeld relevant. Het is namelijk van belang om naar het visuele te kijken, omdat dit centraal staat in ons dagelijks, sociale leven. Volgens Gillian Rose moeten we ons bewust zijn van alle visuele aspecten om ons heen, omdat het nooit een eenzijdig beeld weergeeft. Het is geen transparant raam om naar de wereld te kijken, maar het representeert de wereld op een eigen manier (Rose, 2012, p. 2). Afbeeldingen hebben dus geen vaste waarde en/of betekenis in zich zitten. Het hangt onder andere af van de tijd en plaats waarin je ze bekijkt (Sturken & Cartwright, 2009, p. 36). Het is voor de gemeente Rotterdam dus van belang dat zij een eenheid creëren in hun visuele communicatie, hiermee geven zij aan wie volgens hun ingesloten moet worden in de Rotterdamse identiteit. Daarmee wordt tegelijkertijd bevestigd welke etnische groeperingen zij excluderen. Naast het kijken naar enkel beeld, is het ook van belang dat de geschreven plannen van de gemeente Rotterdam overeen komen met het beeld. Dit is een ander belangrijk aspect om eenheid te creëren in je communicatie. Als dit niet gebeurt zullen bepaalde sociale groeperingen in Rotterdam zich buitengesloten voelen, terwijl dit juist een taak is van de gemeente om te voorkomen.

1.3 Vooruitblik

In hoofdstuk 2 zal ik een nadere uitleg geven over de waarde van beeld, representatie en etnische identiteit. Aan de hand daarvan zal ik mijn hoofdvraag met deelvragen formuleren. Daarna zal ik in hoofdstuk 3 een beschrijving van mijn corpus geven: welke afbeeldingen ik ga onderzoeken en waarom ik deze heb gekozen. Ook zal ik uitleggen hoe ik de beeldanalyse uit ga voeren om mijn hoofdvraag te beantwoorden. In hoofdstuk 4 zal ik met twee voorbeelden uitleggen hoe ik mijn analyse heb uitgevoerd. Daarnaast ga ik de verdere resultaten bespreken, hier ga ik in op de belangrijkste en meeste opvallende voorbeelden en zal ik terugkerende structuren benoemen. Daaruit volgend zal ik in mijn conclusie in hoofdstuk 5 voor de belangrijkste resultaten een terugkoppeling met de literatuur maken, de betekenis hiervan laten zien en vandaaruit een antwoord op mijn hoofdvraag formuleren. Afsluitend zal ik in hoofdstuk 6, de discussie, nog één keer kort een antwoord op de hoofdvraag formuleren. Daarnaast zal ik ingaan op de mogelijkheden van een vervolgonderzoek en de beperkingen/moeilijkheden van het onderzoek.

2. Theoretisch kader

2.1 Representatie

Representatie refereert naar het gebruik van een afbeelding en/of taal om een betekenis te creëren over de wereld om ons heen (Sturken & Cartwright, 2009, p. 12). 'Representatie bepaalt voor een groot deel individuele en collectieve identiteiten en symbolische systemen verschaffen mogelijke antwoorden op vragen als 'wie ben ik?', 'wie kan ik zijn?' en 'wie wil ik zijn?'" (Overgaauw, 2006, p. 15). Er wordt van uitgegaan dat een betekenis niet in het object, de persoon, het woord of het evenement zit, maar dit actief wordt geconstrueerd door middel van het systeem van representatie. Dit valt te onderzoeken via een semiotische analyse. Hierbij zitten de mentale concepten in je hoofd en heb je de taal nodig om deze concepten uit te wisselen (Hall, Evans & Nixon, 2013, p. 3).

2.2 Semiotiek

Afbeeldingen zijn nooit neutraal en hebben altijd een betekenis in zich zitten. Deze betekenis staat nooit vast, maar is afgesproken aan de hand van culturele conventies. De teksten die de gemeente Rotterdam naar buiten brengt zijn hierbij ook van belang. Hiermee wordt een beeld van de (etnische) identiteit van de Rotterdammer geschetst, het is daarbij voor de communicatie belangrijk dat dit overeen komt met het beeld dat naar buiten wordt gebracht om een eenheid te creëren. Aan de hand van de semiotiek van Roland Barthes kun je een visuele analyse hiernaar uitvoeren. Bij de semiotiek van Barthes draait het om de gelaagdheid van betekenis. Hij heeft dit verdeeld in denotatie en connotatie. Bij de denotatie wordt er gekeken naar wie of wat er is afgebeeld. De tweede laag is de connotatie, waar het gaat het om bredere ideeën en waarden voor wat is afgebeeld en de manier waarop dit is gedaan (Leeuwen, 2001). De myth is een combinatie van deze twee termen, hierbij gaat het om de dominante ideologie die daarbij past (Barthes, 1972). Er wordt hierbij enkel gekeken naar beeld, niet naar de eventuele tekst in het beeld of de context van de afbeelding.

Van Leeuwen (2001, p. 117) noemt de semiotiek vooral bruikbaar voor het onderzoek doen naar het afgebeelde en de symbolische betekenis die bij deze mensen past. Bij de afbeeldingen in deze analyse ga ik de focus dus enkel op de afgebeelde personen leggen, omdat zij de etniciteit en de uiterlijke kenmerken in zich hebben zitten. De omgeving, plaats of context zegt in dit geval niks over de etnische identiteit. Daarnaast komen de afbeeldingen allemaal van dezelfde plek, namelijk de Binnenrotte. Uiteindelijk is de semiotiek een manier om complexe systemen terug te brengen naar een structuur. Dit ontstaat door middel van verschil, wat weer voort komt vanuit het kijken naar 'de ander'. Aan de hand daarvan kun je vaststellen wat jouw identiteit is. Een voorbeeld van een laag om deze betekenis te genereren, is het kijken naar etniciteit.

2.3 Etnische identiteit

Om een definitie van etniciteit te geven haalt Gloria Wekker socioloog Stuart Hall aan. Hij ziet etniciteit als een verzamelnaam voor: 'al die vormen van gehechtheid, die aan het individu het besef geven van een plaats en positie in de wereld, in relatie tot een bepaalde gemeenschap, plaats, streek, taal, godsdienst, of cultuur.' (Wekker, 2002, p. 30). Iedereen komt ergens vandaan en wil het gevoel hebben ergens bij te horen, een identiteit te bezitten. Onderzoek doen naar etnische identiteit, met behulp van enkel beeld, is moeilijk. Hiervoor zal je een bepaalde vorm van meetbaarheid nodig hebben. 'Etniciteit kan onder andere geoperationaliseerd worden als kleur, aangezien het zeer lastig is om iemands afkomst te bepalen aan de hand van beeld alleen. Om zo dicht mogelijk in de buurt te komen bij de representatie van etnische minderheden (niet-westerse allochtonen) wordt daarom 'kleur' gemeten.' (Segijn, Bartholomé, Pennekamp & Timmers, 2014, p. 311). Kleur is namelijk een zichtbaar en waarneembaar kenmerk van een persoon. Hierbij is het ook belangrijk om wit als kleur te zien. In de Nederlandse samenleving wordt onze witheid vaak als de norm gezien, met alle privileges die daarbij horen. Dit probleem is problematisch en wordt ook wel *white privilege* genoemd. En kan herkend worden doordat wij nooit benoemen dat we wit zijn. Daarentegen wordt een donkerdere, gekleurde en/of zwarte huidskleur wel altijd benoemd. In dit onderzoek ga ik dus alle huidskleuren benoemen, omdat we niet moeten vergeten dat ook wij een kleur bezitten die correspondeert met de representatie van een etnische identiteit. Het bekritisieren van deze witheid is belangrijk, omdat anders alle andere huidskleuren bij voorbaat al uitgesloten worden van de Rotterdamse etnische identiteit. Dit zou niet overeen komen met het beeld van de Rotterdamse diversiteit dat de gemeente via hun geschreven plannen naar buiten brengt. Met deze focus op enkel etniciteit laat ik andere aspecten die van invloed kunnen zijn buiten beschouwing. Al blijf ik me wel bewust dat onder andere geloof, gender, leeftijd, klasse en seksualiteit ook een rol spelen bij de representatie van een identiteit (Wekker, 2003, p. 28).

2.3.1 Rotterdamse etnische categorieën

In dit onderzoek zal ik de focus leggen op enkel etnische groeperingen in Rotterdam. De bestaande etnische categorieën zal ik als uitgangspunt gaan gebruiken, omdat het onmogelijk is om alle etniciteiten apart te benoemen via beeld. Dit zijn er eenmaal teveel en het is moeilijk om dit alleen op uiterlijk te categoriseren. Dit zal de operationalisatie van mijn analyse vergemakkelijken. Het is problematisch om dit als vaststaande categorisatie te zien; ten eerste ga ik kijken vanuit mijn idee over bepaalde etnische groepen en de culturele conventies die er op dit moment heersen daarover. Het gaat hier dus om een stereotype beeld dat ik bezit en dit is anders voor iedereen. Ten tweede is het niet mogelijk om huidskleur langs een vaste schaal te leggen om te bepalen welke etniciteit en afkomst er wordt gerepresenteerd, daarvoor zijn namelijk geen afspraken en/of regels.

De etnische groeperingen in Rotterdam worden door het Centraal bureau voor de statistiek (2015) in een aantal hoofdcategorieën ingedeeld, deze zijn gebaseerd op de grootte van de bevolkingsgroep. Ten eerste de autochtoon, zij hebben hun herkomst in Nederland liggen. Ten tweede de westerse

allochtoon, zij hebben hun herkomst liggen in Europa (exclusief Turkije), Noord-Amerika en Oceanië of Indonesië of Japan. In deze twee categorieën zullen vooral de witte mensen voorkomen en dit zal vooral gelijk staan aan een Nederlandse identiteit. De derde categorie is de niet-westerse allochtoon, afkomstig uit de landen in Afrika, Latijns-Amerika en Azië (exclusief Indonesië en Japan). De laatste vier categorieën hebben hun herkomst in Marokko, Turkije, Suriname of de Nederlandse Antillen en Aruba liggen.

2.3.2 Stereotype

Voor het onderzoek doen naar etniciteit, met behulp van afbeeldingen, ga ik dus kijken naar bepaalde uiterlijke kenmerken die bij mijn stereotype beeld van een (etnische) groepering past. Voorbeelden hiervan zijn huidskleur, de anatomie van het gezicht, kleding en accessoires. Dit zijn namelijk visuele en waarneembare elementen, die voor mij cultureel bepaald zijn en passend bij bijvoorbeeld een etniciteit. Deze stereotypen maken het mogelijk om onze complexe en sociale wereld te ordenen. Hierdoor kunnen wij betekenis creëren over onder andere etniciteit en 'de ander'. Het maakt het voor de mens mogelijk om naar de realiteit te kijken. Het beschrijven van stereotypes kan, volgens Richard Dyer, als volgt: "Stereotypes get hold of the few 'simple, vivid, memorable, easily grasped and widely recognized' characteristics about a person, reduce everything about the person to those traits, exaggerate and simplify them." (Hall et al., 2013, p. 247).

Bij het denken in stereotypes wordt dus een splitsing gemaakt tussen de norm, wat normaal en geaccepteerd is, en de rest. Men kan in het dagelijks leven met deze stereotypes omgaan zonder zich er heel de dag bewust van te zijn, 'he, the reader, does not see it as a symiological system, but as an inductive one' (Barthes, 1991, p. 130). In afbeeldingen zijn stereotypes te herkennen aan visuele elementen. Dit beschrijft Roland Barthes als de vorm of *nature*, hetgeen wat 'objectief' waargenomen kan worden. Dit roept een associatie op bij de mens en zegt iets over *culture*, dit is de dominante ideologie die hierachter schuilgaat. Om deze myth bloot te leggen is het noodzakelijk om naar beide aspecten te kijken, 'it's form is empty but present, it's meaning absent but full' (Barthes, 1991, p. 122).

2.4 Probleemstelling

De hoofdvraag voor dit onderzoek is:

Op welke manier wordt de Rotterdamse identiteit gerepresenteerd in het beeldmateriaal dat de gemeente Rotterdam naar buiten brengt voor hun huidige visie op de vernieuwde Binnenrotte?

De daarbij aansluitende deelvragen zijn:

- Welke etnische identiteiten worden gerepresenteerd in de afbeeldingen?
- Wat zijn de stereotypen die worden gebruikt bij het afbeelden van de Rotterdamse (etnische) identiteit?
- Wordt er een diverse identiteit getoond in de afbeeldingen?

3. Methode

3.1 Corpus

Om onderzoek te doen naar de Rotterdamse etnische identiteit moest ik een plek kiezen, die als voorbeeld gezien kan worden voor de Rotterdamse identiteit in het algemeen. Daarom moeten er op de plek een diverse groep aan mensen komen en er moet beeldinformatie beschikbaar zijn. De Binnenrotte wordt ook wel het stadshart van Rotterdam genoemd en de gemeente wil dit uitbouwen tot een stedelijke ontmoetingsplek. Met op dinsdag en zaterdag één van de grootste markten van Nederland, de komst van de Markthal, het project Rotta Nova, de bibliotheek en de verscheidenheid aan horecagelegenheden (Gemeente Rotterdam, 2012). Het grote plein in Rotterdam met alle evenementen trekt dus een grote groep mensen aan. Daarnaast wordt de Binnenrotte op dit moment vernieuwd, waardoor de gemeente Rotterdam hier een duidelijk visie over heeft en veel informatie naar buiten brengt. Dit maakt de Binnenrotte een goede casus. Uiteindelijk is het mogelijk deze casus als voorbeeld te zien voor de representatie van de Rotterdamse identiteit vanuit de gemeente in het algemene beeld.

De keuze voor mijn corpus heb ik gemaakt aan de hand van een aantal criteria. Ten eerste moesten de afbeeldingen van de oude of vernieuwde Binnenrotte zijn. Het tweede criteria was, dat er één of meerdere personen duidelijk afgebeeld moesten zijn. Het gezicht moest minimaal voor de helft zichtbaar zijn. Het derde criteria was dat de gemeente Rotterdam de afbeeldingen naar buiten gebracht moest hebben, voor omwonende, geïnteresseerde en/of bezoekers. Uiteindelijk waren er zestien afbeeldingen geschikt. Deze afbeeldingen zijn te verdelen in tien foto's en zes animaties. De herkomst is te vinden in drie nieuwsbrieven uit het jaar 2014 en 2015, twee brochures over het plan voor de Binnenrotte (centrummarkt) en een animatie gemaakt door de gemeente Rotterdam.

3.2 Operationalisatie

Het beantwoorden van mijn hoofdvraag zal ik doen met behulp van een semiotische analyse. Dit maakt het mogelijk om te kijken naar de personen en hun uiterlijke kenmerken in een afbeelding, maar legt ook de (verborgen) ideeën en waarden achter de afbeelding bloot. Hierdoor wordt niet alleen de beeldvorming van de gemeente Rotterdam duidelijk, ook de dominante ideologie over (etnische) identiteit. Simpelweg, welke visuele – en waarneembare kenmerken leiden tot welke culturele associaties?

Bij de semiotiek, zoals Roland Barthes deze interpreteerde, draaide het om de gelaagdheid van betekenis. Hierin maakte hij onderscheid tussen de denotatie, connotatie en myth. Bij denotatie ging het voor Barthes er om wie of wat er is afgebeeld. Hier gaat het om herkenning van tekens op basis van objectieve kenmerken en vanuit mijn gedeelde kennis. Bij de connotatie gaat het om bredere ideeën en waarden over een cultuur – of sociale groep die de denotatie oproept en de tekens die de ruimte geven voor een persoonlijke waardering van de afbeelding. Vanuit de denotatie en connotatie kan de myth geformuleerd worden. Voor Roland Barthes ging het hierbij om de dominante

ideologie van die tijd. Het is een manier om een intentie en waarden van de verteller te uiten, dit hoeft niet overeen te komen met de wereld in werkelijkheid. De myth heeft een dubbele functie, het laat ons namelijk fenomenen begrijpen en tegelijkertijd wordt het mogelijk gemaakt om hierover te praten (Barthes, 1991, p. 115). Het analyseren van een cultuur waaraan je zelf deelneemt is moeilijk, daarom is het essentieel om expliciet en reflectief 'onze waarden' te benoemen. In deze analyse zal ik dus bij elke afbeelding mezelf de vraag stellen: welk verhaal wordt er verteld in de afbeelding? En welke identiteit wordt er, in de afbeelding, gedefinieerd als zijnde de Rotterdamse? De cultuur en natuur, ofwel betekenis en vorm, beïnvloeden elkaar wederzijds. In deze analyse ga ik beginnen met het beschrijven van de vorm (denotatie en connotatie) om uiteindelijk uit te komen bij de betekenis hiervan. Hiermee kan ik zien wat het algemene beeld is van de Rotterdamse identiteit, vanuit de gemeente Rotterdam. Met behulp van deze drie lagen kan je als eerst zo 'objectief' mogelijk kijken naar de afgebeelde personen, daarna is er ruimte voor eigen interpretatie, op persoonlijk en cultureel niveau. Uiteindelijk zegt dit ook iets over de dominante ideologie en het tijdsbeeld dat heerst over (etnische) identiteit.

Om mijn analyse te beginnen zal ik allereerst voor alle zestien afbeeldingen gaan bepalen welke personen ik ga analyseren. Ik ga een bewuste keuze maken om niet iedereen te analyseren. Om naar identiteit, etniciteit en in dit geval uiterlijke stereotype te kijken, is het van belang dat de mensen goed zichtbaar in beeld zijn. Zo kan ik goed de uiterlijke kenmerken analyseren, zoals de anatomie van het gezicht en de huidskleur. Dit betekent dat minimaal de helft van het gezicht moet worden getoond. De mensen die niet goed zichtbaar zijn of te ver weg in beeld staan zal ik niet apart analyseren, maar wel meenemen in de omgeving. Daarna zal ik per persoon een tabel gaan maken, met in de eerste kolom de vier pijlers. In de tweede kolom zal ik de denotatie van een afbeelding beschrijven, in de derde kolom de connotatie en in de vierde kolom de myth. De denotatie van de afbeeldingen heb ik verdeeld in vier pijlers:

1. Categorië: hier gaat het om welk sociaal type is afgebeeld en focus ik me op zichtbare kenmerken. Ten eerste ga ik kijken naar de huidskleur. Hierbij verdeel ik de mensen in een categorie met een witte, licht gekleurde, donker gekleurde of een zwarte huidskleur. Ten tweede ga ik kijken of het een man of vrouw is en daarna zal ik de kleding noteren. Als laatste ga ik kijken naar de haarstijl en/of een hoofddeksel.
2. Welke handeling wordt er uitgevoerd?
3. Worden de personen als groep of als individu afgebeeld?
4. Wat is de afstand tussen de personen en tot mij als kijker?

De connotatie hangt samen met de culturele associatie die horen bij de gerepresenteerde mensen. Hierbij ga ik de vier denotatieve pijlers interpreteren en er mijn ideeën en waarden aan toevoegen. Van Leeuwen (2001, p. 99) heeft als voorbeeld een aantal denotaties en hun connotatie benoemd:

- Categorië: een wit meisje met blond haar betekent een Nederlands meisje, hoofddoekjes staan gelijk aan Turkje en/of Marokkaanse meisjes en iemand met een zwarte huidskleur en Afro haarstijl is een Surinamer. Deze categorisatie werkt alleen maar als je bewust kijkt vanuit een stereotype beeld. De connotaties zijn cultureel bepaald en de betekenis hiervan is dynamisch en veranderlijk. Dit zegt

du uiteindelijk niks over de persoon zelf, maar waar diegene voor staat in een cultuur of maatschappij. Deze connotaties die Van Leeuwen benoemt, zijn voorbeelden van zijn culturele conventies. Echter, voor de categorisatie, zoals hij deze uitlegt, moet wel een grote disclaimer gemaakt worden. De connotaties zijn heel beperkt en volgens het stereotype benoemd. Een meisje met blond haar en een witte haarkleur hoeft niet per se een Nederlandse identiteit te bezitten. Dit is enkel de culturele associatie die hij hierbij heeft en zegt uiteindelijk niks over de persoon, meer over het dominante discours. Volgens Van Leeuwen gaat het dus niet over de werkelijkheid, maar wat ermee gecommuniceerd wordt.

- Groep versus individu: door mensen in een groep af te beelden wek je een gevoel van generalisatie op, staan mensen alleen kan dit zorgen voor individualiteit. Dit sluit ook aan op het wij-zij denken.

Waarin wij de witte, normatieve etnische groep zijn en zij een etnische minderheid.

- Afstand: 'het tonen van mensen op een afstand bewerkstelligt een afname van hun individualiteit waardoor ze als types worden geïnterpreteerd.' (Ven, 2008, p. 19).

Deze connotaties zijn het stereotype beeld, dat ontstaan is dankzij de culturele conventies die wij hebben. Het is dus cultureel bepaald en iedereen kan hier een andere betekenis aan geven. Je zet als het ware een bril op, om op een eigen stereotype manier naar mensen te kijken. Dit kan ervoor zorgen dat er een andere betekenis ontstaat, van bijvoorbeeld een pet, bij verschillende type en/of categorieën mensen. Vanuit de denotatie en connotatie ga ik de myth bepalen die hierbij past, deze zal ik in algemenere zin voor de persoon bepalen in plaats van per pijler. De waarden die bij de desbetreffende identiteit passen zal ik proberen zo expliciet mogelijk, zonder restricties, op te schrijven. Ook dit komt weer voort uit het stereotype beeld waaruit ik kijk. De myth is niet te bepalen voor enkel een persoon, maar de hele afbeelding zal hierbinnen een rol spelen. Daarnaast zal de uiteindelijke myth ook afhangen van de samenhang tussen alle afbeeldingen. Er zal nooit een eenzijdig beeld naar buiten worden gecommuniceerd, maar het zal een complexere en ambigue ideologie zijn.

Nadat ik per persoon de denotatie en connotatie heb genoteerd, zal ik een schematische weergave in absolute getallen maken van de huidskleur van alle personen en de connotaties daarvan om een antwoord te geven op de vraag welke etnische identiteiten er worden afgebeeld. Daarbij kan ik ook zien welke etnische groeperingen er in – en/of uitgesloten worden. Vanaf dit punt zal ik de rest van de resultaten gaan verwerken vanuit de vier categorieën die ik opgesteld heb aan de hand van huidskleur. Om de vraag te kunnen beantwoorden over stereotypen is het van belang om de andere bevindingen samen te voegen, per categorie. Hierbij ga ik onder andere kijken naar de haarkleur – en stijl of het hoofddeksel van de mensen of ze als individu of groep worden afgebeeld. Daarnaast zal ik, met behulp van de myth, gaan kijken welke dominante ideologieën zichtbaar worden vanuit de afbeeldingen en de samenhang tussen deze afbeeldingen benoemen. Hiermee kan ik naast de etnische identiteit ook een breder beeld vormen over de Rotterdamse identiteit die wordt gecommuniceerd door de gemeente Rotterdam in algemenere zin. Ik zal bij de resultaten de bijzonderheden, die mij opvallen, en terugkerende structuren benoemen. Op deze manier kan ik een beeld vormen wat de Rotterdamse etnische identiteit is, die wordt afgebeeld, en op welke manier zij door de gemeente Rotterdam gerepresenteerd worden.

4. Analyse en resultaten

4.1 Analyse

Ik zal in dit hoofdstuk beginnen met het bespreken van twee personen uit twee verschillende afbeeldingen als voorbeeld. De voorbeelden zullen inzicht geven in de toepassing van de semiotische analyse die ik uitgevoerd heb, mijn werkwijze en mijn dominante discours waaruit ik een afbeelding analyseer. Ik heb ervoor gekozen om qua huidskleur twee verschillende categorieën te selecteren om inzicht te geven in de manier van analyseren die ik heb toegepast.

Afbeelding 1

	Denotatie	Connotatie	Myth
Categorisatie: - Huidskleur - Geslacht - Kleding - Haar / hoofddekseel	- licht gekleurde huid - Vrouw - Bruine jurk, zwarte legging - Bruin lang krullend haar	Een Turkse/Marokkaanse vrouw	Identiteit: modern, stadsgevoel, onafhankelijkheid, consumentenmaatschappij – middenklasse, focus op nageslacht, individualisme, multiculturalisme
Handeling	Aan het lopen langs kramen met kleding; aan de hand heeft ze een kinderwagen	Een moeder die alleen met haar kind in de kinderwagen over de markt loopt	
Groep versus individu	Individu	Individualiteit; in verband gebracht met moederschap	
Afstand	Dichtbij, centraal tot de kijker; dichtbij tot andere mensen	Individu voor de kijker; de mensen om haar heen hebben allemaal een huidskleur uit andere categorieën dan 1 en ze worden als 1 groep neergezet	

Tabel 1 De denotatie, connotatie en myth die hoort bij afbeelding 1

Deze foto (afbeelding 1) komt uit 'de nieuwsbrief centrummarkt januari 2014'. Bij deze foto heb ik ervoor gekozen om enkel de vrouw aan de rechterkant van het beeld te analyseren, omdat alleen bij haar het gezicht frontaal zichtbaar is. Haar huidskleur is licht gekleurd, ze heeft een bruine jurk met legging aan, rond de 30 jaar oud en lang, bruin krullend haar (tabel 1). Dit zorgt ervoor dat ze geassocieerd kan worden met een Marokkaanse of Turkse vrouw is. Verdere associaties bij deze etniciteit zijn de hoofddoek of bedekking van het lichaam door kleding, dit heeft zij niet en kan daarom gezien worden als een moderne vrouw. Daarnaast is ze alleen met haar kind op stap, zonder een partner. Dit betekent dat ze onafhankelijk is en voor het nageslacht zorgt. Ze loopt over markt, in waarschijnlijk haar vrije tijd, dit betekent dat ze aan het consumeren is. Aan de hand van haar kleding, de kinderwagen en het consumeren kan ervan uitgegaan worden dat ze zich in de middenklasse van de maatschappij bevindt. Ze is zonder andere volwassene en heeft geen contact met andere mensen, daarmee wordt ze als individu afgebeeld. Dit versterkt haar individualistische karakter. De afstand tot de andere mensen is ook klein, hierdoor worden zij afgebeeld als één groep. Dit is opvallend, omdat de andere vier mensen, om haar heen allemaal dezelfde of een donkerdere huidskleur hebben. Ze bezitten dus allemaal een niet witte Nederlandse identiteit. Dit houdt verband met het wij-zij denken, waarin zij een groep van etnische minderheden zijn die bij elkaar horen. De omgeving waarin ze zich bevindt ziet eruit als een moderne stad, met hoge gebouwen, veel mensen en een drukke markt.

Afbeelding 2

	Denotatie	Connotatie	Myth
Categorisatie: - Huidskleur - Geslacht - Kleding - Haar / hoofddeksel	- Witte huidskleur - Vrouw - blauw shirt, spijkerbroek, blauw/rode sjaal, plastic winkeltassen - Blond middellang, los haar	Een Nederlands meisje	Identiteit: heteronormativiteit, Christelijk, dorpse uitstraling, ouderwets, individualisme, consumentenmaatschappij – middenklasse, witte normativiteit
Handeling	Kijken naar planten op de markt	Op de markt aan het lopen en het winkelen en/of kopen van planten voor thuis	
Groep versus individu	Tweetal	Individualiteit; maar met haar vriend	
Afstand	Dichtbij en centraal tot de kijker, samen met vriend redelijk ver weg van andere mensen	Individu, eigen persoon; niet afhankelijk van andere. De identiteit die centraal staat.	

Tabel 2 De denotatie, connotatie en myth die hoort bij afbeelding 2

Deze foto (afbeelding 2) komt uit een brochure 'Hoogstraat, Binnenrotte e.o.', waar onder andere wordt ingegaan op een betere relatie van de buitenmarkt met de omgeving. Bij deze foto heb ik meerdere mensen geanalyseerd, ik neem nu als voorbeeld het meisje in het midden. Ze heeft een witte huidskleur, een wit shirt en een spijkerbroek aan en een sjaal om haar nek, ze is rond de 25 jaar oud en heeft lang blond haar (tabel 2). De culturele associatie hierbij is dat zij een Nederlands meisje is. Ze loopt samen met een jongen over de markt, zij worden centraal afgebeeld als tweetal. De combinatie man-vrouw samen benadrukt de heteronormativiteit in de samenleving. De focus op de bloemen, laagbouw en kerk op de achtergrond geeft een ouderwetse uitstraling van een Nederlands Christelijk dorp weer, in plaats van het beeld van een bruisende en kosmopolitische stad. Ze zijn aan het consumeren, ze lopen namelijk op de markt en hebben plastic winkeltassen in hun hand. Ze wordt als tweetal afgebeeld en de afstand tot de kijker is dichtbij, hiermee valt de focus gelijk op haar en wordt een vorm van individualisme benadrukt. De afstand tot de andere mensen op het plein is redelijk groot. Dit zorgt ervoor dat ze niet bij die groep behoort. De mensen die om haar heen zijn afgebeeld zijn ook allemaal witte mensen, maar wel allemaal wat ouder.

4.2 Resultaten

Om te bepalen wat, afhankelijk van de afbeeldingen, de Rotterdamse etnische identiteit is en hoe deze gerepresenteerd wordt zal ik in dit deel de resultaten van mijn analyse aan bod laten komen. In totaal heb ik uit de zestien afbeeldingen 47 mensen kunnen analyseren. Hierbij is het van belang dat ik alle mensen maar één keer geanalyseerd heb, ook als ze in meerdere afbeeldingen voorkwamen. In dit eerste deel van de resultaten zal ik de denotatie en connotatie bespreken om te tonen welke etnische identiteiten worden getoond en hoe zij gerepresenteerd worden qua uiterlijke kenmerken. De onderstaande tabel (tabel 3) toont de verdeling van de huidskleur van de afgebeelde personen in absolute getallen voor de foto's, animaties en het totale corpus.

	Wit	Licht gekleurd	Donker gekleurd	Zwart
Foto's	25	2	1	0
Animaties	12	6	1	0
Totale Corpus	37	8	2	0

Tabel 3: verdeling van de afgebeelde personen op huidskleur in absolute getallen

Van de in totaal 47 mensen, valt de huidskleur van 37 in de eerste categorie. Dit was de meest lichte en witte huidskleur die ik had toegevoegd en correspondeert met een typisch Nederlandse identiteit. De tweede categorie, de mensen met een licht gekleurde huidskleur, bevat acht personen. Deze categorie correspondeerde driemaal met een Aziatische identiteit en eenmaal met een Zuid-Amerikaanse identiteit, daarnaast viel er ook nog de Turkse – en Marokkaanse etniciteit in. De derde categorie die ik heb toegekend (donker gekleurde huidskleur) bevat eenmaal een Indiase – en eenmaal de Antilliaanse etnische identiteit. Wat verder dan gelijk opvalt, is dat er bij de vierde categorie niemand ingedeeld is. Deze zou moeten corresponderen met de meest donkere en zwarte huidskleuren. Zij worden in dit corpus dus helemaal niet geïnccludeerd, dit zorgt voor uitsluiting van een hele groep in de communicatie van de gemeente Rotterdam. Wat daarnaast opvallend is, is dat de mensen in de categorieën twee, drie en vier wel vaker voorkomen, maar niet duidelijk getoond worden. Zij staan met hun rug naar de kijker of minder dan de helft van het gezicht is zichtbaar. Deze personen kon ik dus niet analyseren voor dit onderzoek. In de animaties kwamen er drie mensen in meer dan één afbeelding voor: een Turkse – of Marokkaanse vrouw, een Antilliaanse man en een Aziatische man. De verdeling tussen mannen en vrouwen per categorie is gelijk afgebeeld, alleen in categorie één niet. Hier is de meerderheid vrouw, namelijk 22 tegenover 15 mannen. Naast huidskleur heb ik nog naar andere uiterlijke kenmerken gekeken, onder andere haarkleur – en stijl of hoofddekseel. Bij de witte Nederlanders is de meeste diversiteit te vinden, dit zal komen doordat zij de grootste groep zijn. De meeste mensen hebben blond haar, maar er zijn ook mensen met rood, bruin en zwart haar, oudere mensen met grijs haar en twee kale mannen. De hoofddekseels in categorie twee zijn hoofddoeken van twee Turkse – of Marokkaanse vrouwen en een pet in de derde categorie. De zichtbare haarkleur van de mensen die een gekleurde en donkere huidskleur hebben is zwart. De afstand tot de kijker was bij iedereen dichtbij tot redelijk dichtbij. Daarnaast werden ze vooral afgebeeld in een tweetal of als individu. De enige uitzondering daarbij was de schoolklas, zij worden afgebeeld als een groep (zie bijlage 1, foto 5).

De bovenstaande resultaten zijn afkomstig vanuit de uiterlijke - en fotografische kenmerken van de afgebeelde personen, deze komen voort uit de denotatieve - en connotatieve betekenislaag. Hieruit volgt de myth, dit zijn de algemene ideeën en waarden die worden toegekend aan de identiteit van de Rotterdammer en zijn afkomstig uit de afbeeldingen van de gemeente Rotterdam. Elke afbeelding vertelt een verhaal, maar de afbeeldingen samen vormen een algemener beeld over deze identiteit en correspondeert daarmee met het dominante discours over de Rotterdamse identiteit binnen de gemeente Rotterdam. De waarden die samenhangen met etniciteit corresponderen vooral met een witte normativiteit. Het overgrote deel van de afbeeldingen representeert de witte huidskleur als dominant en/of normaal. De multiculturele samenleving komt in de afbeeldingen nauwelijks voor.

Deze waarden komen overeen met de eerder genoemde denotatie en connotatie. Met deze witte normativiteit hangen nog een aantal andere waarden samen. Ten eerste komt de omgeving overeen met een dorpsgevoel. Dit heeft vooral te maken met de laagbouw, planten/bomen/bloemen en de kerk die prominent in beeld staan. Daarbij legde ik vaak de link met een nieuwbouw (Vinex) wijk, in plaats van het bruisende, sfeervolle stadshart wat gesuggereerd wordt door de gemeente Rotterdam. Het tweede punt sluit daar ook bij aan, namelijk de uiting van een ouderwetse en 'Christelijke' identiteit. Ook dit correspondeerde weer vooral met de witte Nederlanders. Zij worden vooral getoond als tweetal, man-vrouw, dit duidt op een heteronormativiteit. Daarbinnen ligt een grote focus op het nageslacht en het zorgen daarvoor. Zo worden de ouders afgebeeld met onder andere een bakfiets, kinderwagen of een kind aan de hand. Hiermee wordt geïmpliceerd dat de identiteit bestaat uit een hetero stel met kinderen. Deze waarden komen vooral voort uit de witte normativiteit, daarnaast zijn er ook nog een aantal algemene waarden terug te vinden in alle afbeeldingen. Ten eerste het ontbreken van leeftijdsdiversiteit. De leeftijd van de geanalyseerde mensen ligt ongeveer tussen de 20 en 50 jaar oud. Hierbinnen zijn studenten te vinden die een hoge opleiding genoten of werkende mensen met een (redelijk) hoge functie. Het tweede punt wat hierbij aansluit is dat de mensen afkomstig zijn uit de middenklasse. De identiteit van de Rotterdammer hangt volgens deze analyse dus gedeeltelijk samen met een 'jonge' leeftijd en in het dagelijks leven werkend en/of studierend (hoogopgeleid) zijn. Ook het consumeren en de focus op de consumentenmaatschappij vind ik erg opvallend. De mensen op de Binnenrotte zijn er vooral om spullen te kopen, ze lopen rond met plastic winkeltassen, zitten op terrassen en kijken rond op de markt. Dit zou dus ook een deel van de Rotterdamse identiteit uitmaken, geld uitgeven als vrijetijdsbesteding. Het laatste punt is het individualistische karakter van de personen. Veel mensen zijn alleen of in ieder geval bezig met zichzelf en/of de telefoon. Dit zet een eenzaam beeld neer, in plaats van de Binnenrotte als sociale ontmoetingsplek. Dit wordt namelijk wel gesuggereerd door de gemeente Rotterdam.

5. Conclusie

In Rotterdam zou bijna de helft, 45.3%, van de inwoners als allochtoon geclassificeerd worden (Rotterdam in cijfers, 2015). Allochtonen zouden in het geval van deze analyse corresponderen met de tweede, derde en vierde categorie. In de afbeeldingen komt maar ongeveer één vierde naar voren als niet-witte Nederlanders. Dit betekent dat de afspiegeling van de Rotterdamse samenleving niet volledig afgebeeld wordt. Vooral de witte westerling wordt getoond, dit heb ik verbonden aan een Nederlandse identiteit. Daarnaast wordt de Aziatische, Turkse – en Marokkaanse en Zuid-Amerikaanse etnische identiteit getoond, dit is dus maar een klein gedeelte van het geheel. Er wordt zelfs een hele categorie uitgesloten, namelijk de mensen uit Midden – en Zuid Afrika, Suriname en/of de Nederlandse Antillen (de niet-westerse allochtonen). Het vormen van een identiteit, aan de hand van deze afbeeldingen, wordt hierdoor voor deze bepaalde groepen moeilijker.

De verdeling van etniciteiten is dus niet gelijk aan de werkelijkheid van de bevolking in Rotterdam. Waar we ook op moeten letten is dat er niet alleen gekeken moet worden naar etnische identiteit als 'de ander', maar ook naar onze eigen, witte identiteit. Deze witte etniciteit verwijst namelijk ook naar een afkomst en een gemeenschappelijke (Nederlandse) oorsprong. In dit corpus komt deze Nederlandse identiteit het meest voor. De stereotype huidskleur die past bij deze groep is de meeste lichte en witte. Daar komt bij dat de meeste mensen in deze categorie blond haar hadden. Het andere uiterlijke kenmerk wat opvalt is de diversiteit, die vooral terugkomt in de haarkleur. Naast blond haar, komt ook bruin, zwart, rood, grijs haar en kale mannen voor. De Nederlandse identiteit wordt dus het meest getoond en er wordt qua uiterlijk een grote variëteit aan mensen afgebeeld, van jong tot oud en van blond tot rood haar. Er is in dit geval niet te spreken van een duidelijk stereotype beeld van de Nederlandse identiteit. Dit zorgt voor een grotere kans op identificatie en minder kans op uitsluiting.

De witte Nederlandse identiteit is dus veruit de grootste identiteit die getoond wordt. De andere twee categorieën zijn kleiner en de laatste en donkerste huidskleur wordt zelfs helemaal uitgesloten. Hierbinnen vielen Turkse -, Marokkaanse -, Aziatische -, Antilliaanse – en Zuid-Amerikaanse etniciteiten. Qua uiterlijk hadden zij een gekleurde huidskleur, vooral zwart haar en/of een hoofddekkel en voor de mannen een baard. Wat daarnaast nog opvallend is aan de twee etnische groeperingen is, wanneer ze dichtbij tot redelijk dichtbij andere mensen worden afgebeeld dit vooral mensen zijn die ik niet in mijn corpus op heb kunnen analyseren. De reden hiervoor was dat ze niet goed zichtbaar waren. Wat wel opviel was dat zij vaak een donkerdere huidskleur hadden, een hoofddekkel droegen en/of zwart haar hadden. Iets wat je bij de witte Nederlandse identiteit nauwelijks zag. Dit zorgt voor een groepsgevoel onder deze categorieën van de etnische minderheden. Dit versterkt het wij-zij denken, waarin wij als groep de witte Nederlanders zijn en zij de donker(der)e etniciteiten.

Binnen het gehele corpus hangt de witte normatieve identiteit samen met een heteronormativiteit, daarbinnen ligt de focus op het nageslacht. De omgeving voelt heel dorps en als een nieuwbouwwijk aan, dit gecombineerd zorgt ervoor dat er een ouderwets en 'Christelijk' gevoel ontstaat aan de hand van de afbeeldingen. Het bruisende, diverse stadshart van Rotterdam is hier niet

in terug te vinden. Ook is er weinig klasse – of leeftijdsdiversiteit te herkennen bij de geanalyseerde mensen. Ze zijn veelal afkomstig uit de middenklasse en bezig met consumeren. Daarnaast ligt de focus op het individualistische karakter van de mens, ze zijn vooral met zichzelf bezig.

Bij deze afbeeldingen gaat het om de visuele communicatie van de gemeente Rotterdam. Aan de hand van de resultaten kan gezegd worden dat dit een 'witte' eenheid vormt. Echter, dit staat haaks op de werkelijke cijfers over de etnische identiteit in Rotterdam. Hierbij zou er namelijk 45.3% van de inwoners allochtoon zijn en dit percentage blijft groeien, er zijn 170 verschillende nationaliteiten te vinden en Rotterdam heeft één van de hoogste etnische concentraties in Nederland. Hierbij zou niet alleen het beeld ongelijk zijn aan de werkelijkheid, dit klopt ook niet met de geschreven plannen die de gemeente Rotterdam naar buiten brengen over de toekomst van de Binnenrotte. Zij willen dat de stad een plek is waar iedereen met elkaar kan samenleven en hun focus ligt daarbij op diversiteit, daarbij zou iedereen een actieve rol krijgen in het meebeslissen over de Binnenrotte. Met de afgebeelde personen wordt een hele grote groep identiteiten niet of nauwelijks aangesproken. Niet alleen verschillende, gekleurde ethniciteiten, maar bijvoorbeeld ook groepen uit de lagere maatschappelijke klassen of oudere mensen. De tekst en het beeld komen dus niet overeen, waardoor je communicatie niet optimaal kan verlopen.

6. Discussie

Als eerst zal ik nog eenmaal in het kort een antwoord op mijn hoofdvraag formuleren: op welke manier wordt de Rotterdamse identiteit gerepresenteerd in het beeldmateriaal dat de gemeente Rotterdam naar buiten brengt voor hun huidige visie op de vernieuwde Binnenrotte?

De Rotterdamse etnische identiteit wordt vooral gezien als de witte Nederlander. Hun identiteit wordt in een grote variëteit afgebeeld; van jong tot oud, met allerlei haarkleuren, handicaps, mannelijk en vrouwelijk. Zij worden dus niet als één stereotype beeld gerepresenteerd. Daarnaast worden er wel andere etniciteiten afgebeeld, maar zij zijn in veel kleinere mate aanwezig. Ook de verscheidenheid aan mensen is kleiner en ze worden meer als individu neergezet, waarmee ze buiten de Rotterdamse samenleving lijken te vallen. De Rotterdamse identiteit wordt dus neergezet met een witte normativiteit, daarbij horen dorpse en ouderwetse waarden en zijn de mensen gericht op zichzelf (individualisme), het nageslacht en de consumentenmaatschappij waarin de meeste mensen uit de middenklasse komen. Hiermee wordt wel een eenheid in de visuele communicatie van de gemeente Rotterdam gevormd. Echter, deze eenheid kan wel als problematisch gezien worden. Het sluit totaal niet sluit bij de cijfers over de werkelijke etnische identiteit in Rotterdam. Daarbij staat dit beeld haaks op de geschreven plannen van de gemeente Rotterdam, waarin ze aangeven zich te willen profileren als een sociale, bruisende en levendige wereldstad met alle diversiteit die daarbij hoort.

Het kijken naar etniciteit en identiteit, door middel van stilstaand beeld, blijft moeilijk. Veel mensen worden over één kam geschoren. Daarnaast heb ik heb gekeken vanuit mijn eigen stereotype beeld. Hierin kijk ik vanuit mij zelf met de bijbehorende achtergrond en tijdsgeslacht, dit is dus relatief. De betekenissen en interpretaties bij een semiotische analyse zijn persoonlijk, cultureel bepaald en daarbij voor iedereen verschillend. Dit is niet de werkelijkheid, maar zit in mij en de ideologie die ik hanteer. Bij het onderzoek doen naar etniciteiten met behulp van een semiotische analyse ontkom je niet aan een hoge mate van subjectiviteit. Niet alleen omdat je kijkt vanuit een persoonlijk perspectief, maar ook omdat je weet dat je een onderzoek uitvoert. Ik had een aanleiding voor het onderzoek en ook een verwachting over de uitkomst hiervan, dit werkt (on)bewust sturend mee. Daarnaast wordt je geconfronteerd met het stereotype beeld dat je al hebt, maar waar je, je nooit bewust van bent geweest. Je zet je als het ware een extra bril, om vanuit een overdreven en expliciete positie naar een ander te kijken. Naast dat je geconfronteerd wordt met je eigen idee, is het ook choquerend om de algemene witte normativiteit bevestigd te krijgen vanuit een gemeentelijk perspectief.

Uiteindelijk hoop ik met deze analyse de aanwezigheid van het kijken naar verschillende etnische groeperingen en identiteiten in afbeeldingen op de kaart te hebben gezet. Niet alleen de allochtone etniciteit waar normaal naar gekeken wordt, maar ook het belang van het kijken naar de witte Nederlandse identiteit en hoe deze wordt afgebeeld. De manier van afbeelden en het gebruik hiervan is cruciaal. De visuele communicatie speelt een dominante rol bij de vorming van je eigen identiteit en het dominante discours over 'de ander'. Voor een vervolgonderzoek lijkt het me interessant om te kijken naar hoe deze afbeeldingen ontvangen worden bij allerlei verschillende etnische groeperingen. Is het zoals de theorie beschrijft dat de mensen die niet of minder geïncorporeerd worden in afbeeldingen, zich ook minder aangesproken hierdoor zullen voelen en/of

buitengesloten. Zo ja, wat kan dit dat dan voor de gemeente en stad Rotterdam betekenen? Daarbij is het ook interessant en van belang om te kijken in welke mate de afbeeldingen corresponderen met welke bezoekers er in werkelijkheid op de Binnenrotte komen.

Het is dus van belang om naar identiteit in combinatie met visuele communicatie te kijken en hierover na te denken en praten, want zoals Roland Barthes aangaf, 'it must speak about life, if it want to transform it' (1991, p. 110).

Bibliografie

- Barthes, R. (1991). *Mythologies*. (A. Lavers, Vert.). New York: The Noonday Press. (Oorspronkelijk werk gepubliceerd in 1972).
- Buikema, R. (2015). De verbeelding als strijdtoneel. In R. Buikema & L. Plate (Red.), *Handboek genderstudies in media, kunst en cultuur*. (pp. 113-130). Bussum: Uitgeverij Coutinho.
- Centraal bureau voor de statistiek (2015). *CBS Statline – Bevolking; generatie, geslacht, leeftijd en herkomstgroepering, 1 januari*. Geraadpleegd op 22 december 2015, van [http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?VW=T&DM=SLNL&PA=37325&D1=a&D2=0&D3=0&D4=0&D5=0-4,137,152,220,237&D6=0,4,9,\(1-1\),1&HD=130605-0936&HDR=G2,G1,G3,T&STB=G4,G5](http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?VW=T&DM=SLNL&PA=37325&D1=a&D2=0&D3=0&D4=0&D5=0-4,137,152,220,237&D6=0,4,9,(1-1),1&HD=130605-0936&HDR=G2,G1,G3,T&STB=G4,G5).
- Dyer, R. (1997). The matter of whiteness. In *White: essays on race and culture* (pp. 1-41). London : Routledge.
- Gemeente Rotterdam. (2008). *Binnenstad als city lounge*. Binnenstadsplan voor de periode 2008 – 2020. Rotterdam: auteur.
- Gemeente Rotterdam. (2012). *Hoogstraat, Binnenrotte e.o.* Gebiedsprofiel detailhandel binnenstad 2012 – Laurenskwartier. Rotterdam: auteur.
- Gemeente Rotterdam. (2013). *Nieuwsbrief centrummarkt juli 2013*. Het voorlopige ontwerp voor de herinrichting van de Binnenrotte. Rotterdam: auteur.
- Gemeente Rotterdam. (2014). *Nieuwsbrief centrummarkt januari 2014*. Informatie over actuele ontwikkelingen. Rotterdam: auteur.
- Gemeente Rotterdam. (2014). *Nieuwsbrief centrummarkt juni 2014*. Terugblik, stand van zaken en werkzaamheden. Rotterdam: auteur.
- Hall, S. (2013). The work of representation. In S. Hall, J. Evans & S. Nixon (Red.), *Representation: second edition* (pp. 1-59). London: Sage publications.
- Hall, S. (2013). The spectacle of the 'other'. In S. Hall, J. Evans & S. Nixon (Red.), *Representation: second edition* (pp. 215-287). London: Sage publications.
- Leeuwen, T. van. (2001). Semiotics and iconography. In C. Jewitt en T. van Leeuwen, *Handbook of visual analysis*. (pp. 92-118). London: Sage.
- Mens-Verhulst, J. van. (2003). Diversiteit als sleutel tot vraagsturing in een gevarieerde samenleving. Over denkkader, handelingsprincipe en competentie. *Sociale Interventie*, 12, 25-35.
- Overgaauw, C. (2006). *Grutto's en geile maagden. Simon en Shouf Shouf Habibi: een constructie van de Nederlandse identiteit*. Bachelorthese. Televisie, – theater – en filmwetenschap, Universiteit Utrecht, Utrecht.
- Rose, G. (2012). *Visual methodologies. An introduction to researching with visual materials*. (third edition). London: Sage.
- Rotterdam feiten (2006). *Etnische ontwikkeling gemeente Rotterdam 1965-2025*. Geraadpleegd op 22 december 2015, van <http://rotterdam.feiten.info/#overzicht>.

- Rotterdam in cijfers (2015). *Bevolking Rotterdam*. Geraadpleegd op 22 december 2015, van <http://www.rotterdamrijnmondincijfers.nl/jive/report/?id=bevolking&openinputs=true>.
- Segijn, C., Bartholomé, G., Pennekamp, S. & Timmers, M. (2004). De afbeelding van statusverschillen in sekse en etniciteit in Nederlandse non-fictieprogramma's. *Tijdschrift voor communicatiewetenschap*, 42 (3), 305-320.
- Siapera, E. (2010). *Cultural diversity and global media*. Oxford: Wiley-Blackwell.
- Sturken, M. & Cartwright, L. (2009). *Practices of looking. An introduction to visual culture* (second edition). New York: Oxford University press.
- Ven, E. van der. (2008). *Semiotiek in reclame. Een semiotische analyse van Nederlandstalige advertenties van Franse en Duitse automerken* (Masterthese). Interculturele communicatie, faculteit geesteswetenschappen, Universiteit Utrecht, Utrecht.
- Verkuyten, M. (2010). *Identiteit en diversiteit. De tegenstellingen voorbij*. Amsterdam: Pallas Publications.
- Wekker, G. (2002). Nesten bouwen op een winderige plek. Denken over gender en etniciteit in Nederland. *Tijdschrift voor genderstudies*, 3, 24-33.

Bijlage 1 Foto's met denotaties en connotaties

Foto 1

	Denotatie	Connotatie	Myth
Categorisatie: - Huidskleur - Geslacht - Kleding - Haar / hoofddekseel	- licht gekleurde huid - Vrouw - Bruine jurk, zwarte legging - Bruin lang krullend haar	Een Turkse/Marokkaanse vrouw	Identiteit: modern, stadsgevoel, onafhankelijkheid, consumentenmaatschappij - middenklasse, focus op nageslacht, individualisme, multiculturalisme
Handeling	Aan het lopen langs kramen met kleding; aan de hand heeft ze een kinderwagen	Een moeder die alleen met haar kind in de kinderwagen over de markt loopt	
Groep versus individu	Individu	Individualiteit; in verband gebracht met moederschap	
Afstand	Dichtbij, centraal tot de kijker; dichtbij tot andere mensen	Individu voor de kijker; de mensen om haar heen hebben allemaal een huidskleur uit andere categorieën dan 1 en ze worden als 1 groep neergezet	

Foto 2

	Denotatie	Connotatie	Myth
Categorisatie: - Huidskleur - Geslacht - Kleding - Haar / hoofddeksel	- Witte huidskleur - Man - Wit shirt, blauwe broek, plastic winkeltassen - Blond kort haar	Een Nederlandse jongen	Identiteit: heteronormativiteit, Christelijk, dorpse uitstraling, ouderwets, individualisme, consumentenmaatschappij - middenklasse, witte normativiteit
Handeling	Kijken naar planten	Op de markt aan het lopen en het winkelen en/of kopen van planten voor eigen huis	
Groep versus individu	Tweetal	Individualiteit; maar met z'n vriendin	
Afstand	Dichtbij (en centraal) tot de kijker, samen met vriendin redelijk ver weg van andere mensen	Individu, eigen persoon; niet afhankelijk van andere	

	Denotatie	Connotatie	Myth
Categorisatie: - Huidskleur - Geslacht - Kleding - Haar / hoofddekseel	- Witte huidskleur - Vrouw - blauw shirt, spijkerbroek, blauw/rode sjaal, plastic winkeltassen - Blond middellang, los haar	Een Nederlands meisje	Identiteit: heteronormativiteit, Christelijk, dorpse uitstraling, ouderwets, individualisme, consumentenmaatschappij – middenklasse, witte normativiteit
Handeling	Kijken naar planten op de markt	Op de markt aan het lopen en het winkelen en/of kopen van planten voor thuis	
Groep versus individu	Tweetal	Individualiteit; maar met haar vriend	
Afstand	Dichtbij en centraal tot de kijker, samen met vriend redelijk ver weg van andere mensen	Individu, eigen persoon; niet afhankelijk van andere. De identiteit die centraal staat.	

	Denotatie	Connotatie	Myth
Categorisatie: - Huidskleur - Geslacht - Kleding - Haar / hoofddekseel	- Witte huidskleur - Vrouw - paars shirt, spijkerbroek, oranje/paarse sjaal, beige tas, zwarte zonnebril, zwarte platte schoenen - Bruin kort haar	Een oudere Nederlandse vrouw	Identiteit: heteronormativiteit, Christelijk, dorpse uitstraling, ouderwets, individualisme, consumentenmaatschappij – middenklasse, witte normativiteit
Handeling	Lopend over de markt	Op de markt aan het lopen en spullen kopen voor thuis	
Groep versus individu	Tweetal	Individualiteit; maar met haar man	
Afstand	Dichtbij (en centraal) tot de kijker, samen met vriendin redelijk ver weg van andere mensen	Individu, eigen persoon; niet afhankelijk van andere	

	Denotatie	Connotatie	Myth
Categorisatie: - Huidskleur - Geslacht - Kleding - Haar / hoofddekseel	- Witte huidskleur - Man - paars shirt, beige broek - Grijs haar en baard	Een oudere Nederlandse man	Identiteit: heteronormativiteit, Christelijk, dorpse uitstraling, ouderwets, individualisme, consumentenmaatschappij – middenklasse, witte normativiteit
Handeling	Lopend over de markt	Op de markt aan het lopen, ongeïnteresseerd; moest mee met z'n vrouw	
Groep versus individu	Tweetal	Individualiteit; maar met z'n vrouw	
Afstand	Dichtbij (en centraal) tot de kijker, samen met vriendin redelijk ver weg van andere mensen	Individu, eigen persoon; niet afhankelijk van andere	

Foto 3

	Denotatie	Connotatie	Myth
Categorisatie: - Huidskleur - Geslacht - Kleding - Haar / hoofddekseel	- Witte huidskleur - Vrouw - Bruine leren jas, roze sjaal, wit shirt, zwarte handschoenen, spijkerbroek - Bruin, middellang haar	Een Nederlands meisje	Identiteit: consumentenmaatschappij, studente (hoogopgeleid), dorpse uitstraling, ouderwets/Christelijk, gezond leven, witte normativiteit
Handeling	Lachend bij een kraam aan het kijken naar appels	Vrolijk en sociaal, Eet gezond en vers, koopt producten op de markt, gaat voor kwaliteit	
Groep versus individu	Tweetal	Individualiteit, maar wel met een vriendin; niet eenzaam	
Afstand	Dichtbij tot de kijker, redelijk ver weg tot andere mensen	Individualiteit, staan ver van de andere mensen af; wel zijn er veel mensen	

	Denotatie	Connotatie	Myth
Categorisatie: - Huidskleur - Geslacht - Kleding - Haar / hoofddekseel	- Witte huidskleur - Vrouw - Bruine leren jas, oranje / groene sjaal, zwarte handschoenen - Blond, lang haar	Een Nederlands meisje	Identiteit: consumentenmaatschappij, studente (hoogopgeleid), dorpse uitstraling, ouderwets/Christelijk, gezond leven, witte normativiteit
Handeling	Staat bij een kraam en heeft een appel vast	Eet gezond en vers, koopt producten op de markt, gaat voor kwaliteit	
Groep versus individu	Tweetal	Individualiteit, maar wel met een vriendin; niet eenzaam	
Afstand	Dichtbij tot de kijker, redelijk ver weg tot andere mensen	Individualiteit, staan ver van de andere mensen af; wel zijn er veel mensen	

Foto 4

	Denotatie	Connotatie	Myth
Categorisatie: - Huidskleur - Geslacht - Kleding - Haar / hoofddekseel	- Witte huidskleur - Vrouw - Witte trui, rood schort - Lang blond haar, met een witte pet met het logo van 'de notenkraam'	Een Nederlands, werkende marktvrouw die de baas is	Identiteit: Consumentenmaatschappij (werken en kopen) – middenklasse, dorpse uitstraling, witte normativiteit, individualisme
Handeling	Staannd aan het praten en wijzend met haar vinger, achter de kraam, met een ander van 'de notenkraam'	Ze is de baas en spreekt iemand aan op zijn verantwoordelijkheden	
Groep versus individu	Groep	Als één team aan samen aan het werk	
Afstand	Dichtbij tot de kijker en omringt door andere mensen	Een individu; omringt door andere mensen (haar collega's)	

	Denotatie	Connotatie	Myth
Categorisatie: - Huidskleur - Geslacht - Kleding - Haar / hoofddekseel	- Witte huidskleur - Vrouw - Witte polo - Lang blond haar in een knot	Een Nederlandse, werkende marktvrouw	Identiteit: Consumentenmaatschappij (werken en kopen) - middenklasse, dorpse uitstraling, witte normativiteit, individualisme
Handeling	Staannd, kijkend naar de persoon voor de kraam	Afwachten tot ze de persoon kan gaan helpen en haar werk verder kan uitvoeren	
Groep versus individu	Groep	Als één team aan samen aan het werk	
Afstand	Redelijk dichtbij tot de kijker en omringt door andere mensen	Een individu; omringt door andere mensen (haar collega's)	

	Denotatie	Connotatie	Myth
Categorisatie: - Huidskleur - Geslacht - Kleding - Haar / hoofddeksel	- Licht gekleurde huidskleur - Man - Wit vest, geruit overhemd, zwarte rugzak, zwarte korte broek, zwarte bril, plastic tas met stroopwafels - Zwart kort stekelig haar	Een Aziatische jongen; een toerist aan de korte broek (hij is de enige), grote rugzak en de goedgevulde tas met stroopwafels te zien	Identiteit: Consumentenmaatschappij (werken en kopen) – middenklasse, dorpse uitstraling, witte normativiteit (behalve toerisme), individualisme
Handeling	Aan het kijken en aanraken van noten bij een kraam	Hij wil nog meer (Nederlands) voedsel kopen om mee naar huis te nemen als 'souvenir'	
Groep versus individu	Individu	Individualiteit	
Afstand	Dichtbij tot de kijker en andere mensen zijn redelijk dichtbij	Een individu; alleen	

	Denotatie	Connotatie	Myth
Categorisatie: - Huidskleur - Geslacht - Kleding - Haar / hoofddeksel	- Witte huidskleur - Man - Groene jas, wit overhemd, spijkerbroek en bruine bril - grijs kort haar	Een oudere, Nederlandse man	Identiteit: Consumentenmaatschappij (werken en kopen) – middenklasse, dorpse uitstraling, witte normativiteit, individualisme
Handeling	Lopend en etend, kijkend naar rechts naar een ander persoon bij de kraam	Kijkt verbaasd naar wat de Aziatische jongen aan het doen is, alsof hij niet helemaal thuis hoort op de markt	
Groep versus individu	Individu	Individualiteit	
Afstand	Dichtbij tot de kijker en andere mensen zijn redelijk dichtbij	Een individu; alleen	

Foto 5

	Denotatie	Connotatie	Myth
Categorisatie: - Huidskleur - Geslacht - Kleding - Haar / hoofddeksel	- Witte huidskleur - Man - Wit overhemd, spijkerbroek - Kaal	Een Nederlandse man	Identiteit: witte normativiteit, dorpse uitstraling, Christelijk, middenklasse, goed opgeleid worden (hoge educatie), individualisme
Handeling	Staat op de markt op de Binnenrotte met z'n armen over elkaar en een hele groep mensen om hem heen	De leraar van de groep kinderen, hij houdt ze in de gaten	
Groep versus individu	Groep	Individualiteit; hij is de enige oudere meneer is tussen alle kinderen, toch opvallend in de groep	
Afstand	Redelijk ver tot de kijker; dichtbij andere mensen	Type voor de kijker; hoort bij de groep, wel de leiding hierover, staat dichtbij z'n groep	

	Denotatie	Connotatie	Myth
Categorisatie: - Huidskleur - Geslacht - Kleding - Haar / hoofddeksel	- Witte huidskleur - Man - Zwarte jas, grijze broek, zwarte rugtas, bril - Lichtbruin kort haar	Een Nederlandse jongen	Identiteit: witte normativiteit, dorpse uitstraling, Christelijk, middenklasse, goed opgeleid worden (hoge educatie), individualisme
Handeling	Aan het staan tussen allemaal andere mensen, met handen in z'n zakken	Deel van de schoolklas, staat in de groep een beetje alleen en wordt niet helemaal geaccepteerd door de rest/anders	
Groep versus individu	Groep	Type	
Afstand	Redelijk dichtbij tot de kijker; dichtbij tot andere mensen	Individu voor de kijker; is een deel van de schoolklas	

	Denotatie	Connotatie	Myth
Categorisatie: - Huidskleur - Geslacht - Kleding - Haar / hoofddekseel	- Witte huidskleur - Man - Blauwe polo, zwart vest, spijkerbroek - Blond kort haar	Een Nederlandse jongen	Identiteit: witte normativiteit, dorpse uitstraling, Christelijk, middenklasse, goed opgeleid worden (hoge educatie), individualisme
Handeling	Aan het staan tussen allemaal andere mensen, een beetje om zich heen aan het kijken	Deel van de schoolklas, staat in de groep een beetje alleen en wordt niet helemaal geaccepteerd door de rest/anders; veel langer dan de rest, staat tussen de meisjes	
Groep versus individu	Groep	Type	
Afstand	Redelijk dichtbij tot de kijker; dichtbij tot andere mensen	Individueel voor de kijker, is lang dus opvallend; is een deel van de schoolklas	

	Denotatie	Connotatie	Myth
Categorisatie: - Huidskleur - Geslacht - Kleding - Haar / hoofddekseel	- Witte huidskleur - Vrouw - Wit shirt, spijkerbroek, roze schoenen, zwarte rugtas - Rood middellang haar	Een Nederlands meisje	Identiteit: witte normativiteit, dorpse uitstraling, Christelijk, middenklasse, goed opgeleid worden (hoge educatie), individualisme
Handeling	Aan het staan tussen allemaal andere mensen bij de markt, staat met andere meisjes te praten	Deel van de schoolklas; sociaal, praat met haar vriendinnen	
Groep versus individu	Groep	Type	
Afstand	Redelijk dichtbij tot de kijker; dichtbij tot andere mensen	Individueel voor de kijker; is een deel van de schoolklas	

	Denotatie	Connotatie	Myth
Categorisatie: - Huidskleur - Geslacht - Kleding - Haar / hoofddekseel	- Witte huidskleur - Vrouw - Wit shirt, roze jas, spijkerbroek, bril - Rood lang haar	Een Nederlands meisje	Identiteit: witte normativiteit, dorpse uitstraling, Christelijk, middenklasse, goed opgeleid worden (hoge educatie), individualisme
Handeling	Aan het staan tussen allemaal andere mensen bij de markt, staat met andere meisjes te praten	Deel van de schoolklas; sociaal, praat met haar vriendinnen	
Groep versus individu	Groep	Type	
Afstand	Redelijk dichtbij tot de kijker; dichtbij tot andere mensen	Individueel voor de kijker; is een deel van de schoolklas	

Foto 6

	Denotatie	Connotatie	Myth
Categorisatie: - Huidskleur - Geslacht - Kleding - Haar / hoofddekseel	- Witte huidskleur - Vrouw - Rood/wit shirt, zwarte broek, heuptas - Grijs kort haar	Een Nederlandse oudere vrouw	Identiteit: heteronormativiteit, Christelijk, dorpse uitstraling, ouderwets, individualisme, consumentenmaatschappij - middenklasse, witte normativiteit
Handeling	Op de markt naar planten aan het kijken bij een kraam, met een vrouw naast zich	Met een vriendin naar de markt om boodschappen te doen en planten uit te zoeken	
Groep versus individu	Groep	Type	
Afstand	Dichtbij, centraal tot de kijker; dichtbij andere mensen	Individu voor de kijker; kan goed met de mensen eromheen, van zelfde categorie	

	Denotatie	Connotatie	Myth
Categorisatie: - Huidskleur - Geslacht - Kleding - Haar / hoofddekseel	- Witte huidskleur - Vrouw - Zwart shirt, grijze driekwartbroek, sandalen - Rood kort haar	Een Nederlandse vrouw	Identiteit: heteronormativiteit, Christelijk, dorpse uitstraling, ouderwets, individualisme, consumentenmaatschappij - middenklasse, witte normativiteit
Handeling	Op de markt naar planten aan het kijken bij een kraam, met een man achter haar, houdt handen voor het gezicht, de zon schijnt	Met haar man naar de markt om boodschappen te doen en planten te kopen voor thuis; de man heeft hier geen interesse in; zon is te fel	
Groep versus individu	Groep	Type	
Afstand	Dichtbij, centraal tot de kijker; dichtbij andere mensen	Individu voor de kijker; kan goed met de mensen eromheen, van zelfde categorie	

Foto 7

	Denotatie	Connotatie	Myth
Categorisatie: - Huidskleur - Geslacht - Kleding - Haar / hoofddekseel	- Witte huidskleur - Man - Wit overhemd, spijkerbroek, zwarte bril - Bruin kort haar	Een Nederlandse man	Identiteit: heteronormativiteit, focus op nageslacht, Christelijk, dorpse uitstraling, consumentenmaatschappij – middenklasse (kopen), witte normativiteit
Handeling	Zit op de fiets, kijkt om zich heen, markt achter hem	Typisch Nederlands om te fietsen en het Rotterdamse beeld met de markt	
Groep versus individu	Individu	Individualiteit	
Afstand	Redelijk dichtbij, centraal tot de kijker; redelijk ver weg van andere mensen	Individu voor de kijker en hoort niet helemaal bij het winkelend publiek wat de markt bezoekt achter hem	

	Denotatie	Connotatie	Myth
Categorisatie: - Huidskleur - Geslacht - Kleding - Haar / hoofddekseel	- Witte huidskleur - Man - Blauw vest, spijkerrok, slippers - Bruin middellang haar	Een Nederlandse vrouw	Identiteit: heteronormativiteit, Christelijk, dorpse uitstraling, individualisme, consumentenmaatschappij – middenklasse (werken), witte normativiteit
Handeling	Loopt over een zebropad met een andere vrouw en een kinderwagen in haar hand en boodschappentassen, vlakbij de markt	Een moeder die met haar kind en vriendin boodschappen gaat doen op de markt, op de typisch Nederlands/Rotterdamse manier; veiligheid en aan de regels houden	
Groep versus individu	Groep	Type (een vriendin en kind)	
Afstand	Dichtbij, centraal tot de kijker, gezicht niet heel duidelijk zichtbaar; dichtbij tot de mensen dicht bij haar, ver weg tot mensen daarbuiten	Individu, als kijker zie je haar gelijk; hoort niet bij de stroom mensen van de markt	

Foto 8

	Denotatie	Connotatie	Myth
Categorisatie: - Huidskleur - Geslacht - Kleding - Haar / hoofddekseel	- Witte huidskleur - Vrouw - Bruine jas, rood shirt, spijkerbroek, zwarte hakken - Rood kort haar	Een Nederlandse vrouw	Identiteit: witte normativiteit, Christelijk - dorpse uitstraling, ouderwets, consumentenmaatschappij – middenklasse (geld uitgeven)
Handeling	Aan het lopen in de stad, langs een terras; een man loopt achter haar	Op weg naar niemand of gaat met haar man op het terras zitten; heeft de 'leiding' loopt voorop; gezelligheid/sociaal	
Groep versus individu	Tweetal	Individualiteit; samen met haar man	
Afstand	Redelijk ver weg tot de kijker; dichtbij tot andere mensen	Redelijk een individu; veel mensen om haar heen, zelfde leeftijd en categorie	

	Denotatie	Connotatie	Myth
Categorisatie: - Huidskleur - Geslacht - Kleding - Haar / hoofddekseel	- Witte huidskleur - Man - Rode Jas, blauw overhemd, spijkerbroek - Grijs kort haar	Een Nederlandse oudere man	Identiteit: witte normativiteit, Christelijk - dorpse uitstraling, ouderwets, consumentenmaatschappij – middenklasse (geld uitgeven)
Handeling	Aan het lopen in de stad, langs een terras; een vrouw loopt voor hem	Op weg naar het terras met zijn vrouw; geëmancipeerd, de vrouw is de baas en heeft de 'leiding' in plaats van de man	
Groep versus individu	Tweetal	Individualiteit; samen met zijn vrouw	
Afstand	Redelijk ver weg tot de kijker; dichtbij tot andere mensen	Redelijk een individu; veel mensen om hem heen, zelfde leeftijd en categorie	

	Denotatie	Connotatie	Myth
Categorisatie: - Huidskleur - Geslacht - Kleding - Haar / hoofddekseel	- Witte huidskleur - Vrouw - Zwart en wit shirt, witte broek, zwarte bril - Grijs kort haar	Een Nederlandse oudere vrouw	Identiteit: witte normativiteit, Christelijk - dorpse uitstraling, ouderwets, consumentenmaatschappij – middenklasse (geld uitgeven)
Handeling	Zit in haar scootmobiel, bij een terras met nog drie andere mensen aan een tafel; in de stad	Een oudere vrouw die niet meer kan lopen maar toch met haar vriendinnen erop uit gaat en geniet	
Groep versus individu	Groep	Individualiteit; alleen haar gezicht duidelijk te zien	
Afstand	Redelijk ver weg tot de kijker; dichtbij tot andere mensen	Redelijk een individu; veel mensen om haar van dezelfde leeftijd en categorie. Valt op in haar scootmobiel; zit hoger	

	Denotatie	Connotatie	Myth
Categorisatie: - Huidskleur - Geslacht - Kleding - Haar / hoofddekseel	- Witte huidskleur - Vrouw - Wit shirt, spijkerbroek - Blond lang haar	Een Nederlands meisje	Identiteit: witte normativiteit, hoogopgeleid (student), Christelijk - dorpse uitstraling, consumentenmaatschappij – middenklasse (geld uitgeven)
Handeling	Zit op een stoel op een terras, met een ander (blond) meisje te praten; de zon schijnt	Een jong meisje die met haar vriendin iets aan het drinken is/bijpraten; zelfstandig	
Groep versus individu	Tweetal	Individualiteit; Haar gezicht is alleen goed zichtbaar	
Afstand	Dichtbij, centraal tot de kijker; dichtbij tot andere mensen	Een individu, het duidelijkst zichtbaar en valt als eerste op; Veel andere mensen om haar, vooral oudere wel zelfde categorieën	

Foto 9

	Denotatie	Connotatie	Myth
Categorisatie: - Huidskleur - Geslacht - Kleding - Haar / hoofddekse	- Witte huidskleur - Vrouw - Grijs shirt, zwarte sjaal - Lang blond haar	Een Nederlandse vrouw	Identiteit: witte normativiteit, heteronormativiteit, hoogopgeleid, dorpse uitstraling, consumentenmaatschappij – middenklasse (werken & geld uitgeven)
Handeling	Voor zich uit aan het kijken, met wat drinken in haar handen	Zit op een terras in haar lunchpauze; goedverdienende en sociale vrouw	
Groep versus individu	Tweetal	Individualiteit, zit wel met een collega; niet eenzaam	
Afstand	Dichtbij tot de kijker en tot andere mensen	Individu, omringt door andere mensen; geen probleem om, om hem heen te zijn	

	Denotatie	Connotatie	Myth
Categorisatie: - Huidskleur - Geslacht - Kleding - Haar / hoofddekse	- Witte huidskleur - Man - Wit overhemd, zwarte broek - Kort blond haar	Een Nederlandse, werkende man	Identiteit: witte normativiteit, heteronormativiteit, hoogopgeleid, dorpse uitstraling, consumentenmaatschappij – middenklasse (werken & geld uitgeven)
Handeling	Zit voor zich uit te staren, staat wat drinken voor hem	Zit op een terras in de lunchpauze, aan het genieten van z'n koffie; goedverdienende man	
Groep versus individu	Tweetal	Individualiteit, zit wel met een collega; niet eenzaam	
Afstand	Dichtbij tot de kijker en tot andere mensen	Individu, omringt door andere mensen; geen probleem om, om hem heen te zijn	

	Denotatie	Connotatie	Myth
Categorisatie: - Huidskleur - Geslacht - Kleding - Haar / hoofddekseel	- Witte huidskleur - Vrouw - Groen jurkje, grijze sjaal - Blond haar in een staart	Een Nederlandse vrouw	Identiteit: witte normativiteit, hoogopgeleid, individualistisch, dorpse uitstraling, consumentenmaatschappij – middenklasse (geld uitgeven)
Handeling	Zittend aan het bellen	Drukke carrièrevrouw (goed verdienend) die een afspraak heeft voor het werk waar ze op wacht	
Groep versus individu	Individu	Individualiteit	
Afstand	Redelijk dichtbij tot de kijker en midden tussen de andere mensen	Nog redelijk te zien als een individu, omringt door andere mensen; geen probleem om, om hem heen te zijn	

Foto 10

	Denotatie	Connotatie	Myth
Categorisatie: - Huidskleur - Geslacht - Kleding - Haar / hoofddekseel	- Donker gekleurde huidskleur - Man - Grijs vest, groen shirt, spijkerbroek, witte tas - Zwarte pet	Een Indiase man (niet- westerse allochtoon)	Identiteit: Multiculturalisme, modern, onafhankelijkheid – individualisme, consumentenmaatschappij – middenklasse (kopen)
Handeling	Lopend en kijkend naar beneden, naar kleding	Het in beweging zijn geeft niet de indruk dat hij iets gaat kopen; geen geld of niet zijn smaak	
Groep versus individu	Individu	Individualiteit	
Afstand	Dichtbij tot de kijker, geen andere mensen eromheen	Individualiteit, geen andere mensen zorgen voor een eenzaamheid; alsof niemand in de buurt wil zijn (type)	

Bijlage 2 Animaties met denotaties, connotaties en myths

Animatie 1

	Denotatie	Connotatie	Myth
Categorisatie: - Huidskleur - Geslacht - Kleding - Haar / hoofddekseel	- Witte huidskleur - Vrouw - Grijs jas, zwarte trui - Blond lang haar	Een Nederlandse vrouw	Identiteit: Multiculturalisme, diversiteit, individualisme, consumentenmaatschappij – middenklasse (kopen), uitstraling kleine stad, focus op nageslacht
Handeling	Loopt met een fiets in de hand, langs kramen en kijkt naar rechts	Typisch Nederlands om met je fiets naar de markt te gaan	
Groep versus individu	Individu	Individualiteit	
Afstand	Dichtbij tot de kijker; ver weg tot andere mensen	Individu voor de kijker; hoort niet bij de groep die daarachter loopt.	

	Denotatie	Connotatie	Myth
Categorisatie: - Huidskleur - Geslacht - Kleding - Haar / hoofddekseel	- Licht gekleurde huid - Vrouw - Grijs jas - Hoofddoek	Een Turkse/Marokkaanse oudere vrouw	Identiteit: Multiculturalisme, diversiteit, individualisme, consumentenmaatschappij – middenklasse (kopen), uitstraling kleine stad
Handeling	Lopen over de markt	Ook Nederlands door op de markt boodschappen te gaan doen, maar niet typisch door bijvoorbeeld geen fiets te hebben	
Groep versus individu	Individu	Individualiteit	
Afstand	Redelijk ver weg tot de kijker; redelijk dichtbij tot andere mensen	Individu voor de kijker; past (al) meer bij de grote groep; 'Zij'	

Animatie 2

	Denotatie	Connotatie	Myth
Categorisatie: - Huidskleur - Geslacht - Kleding - Haar / hoofddekseel	- Witte huidskleur - Vrouw - Grijs broek, beige vest - Blond haar en een grijze muts	Een Nederlands meisje	Identiteit: Witte normativiteit, vrijetijdsbesteding, stadsgevoel, Christelijkheid, zorgt voor leeftijdsdiversiteit
Handeling	Aan het rolschaatsen met haar hond	Jong en speels, houdt van sporten en dieren	
Groep versus individu	Individu	Individualiteit	
Afstand	Redelijk dichtbij tot de kijker; redelijk ver weg tot andere mensen	Individu voor de kijker; is niet per se het type dat op de vernieuwde Binnenrotte past, maar ook voor haar ruimte	

	Denotatie	Connotatie	Myth
Categorisatie: - Huidskleur - Geslacht - Kleding - Haar / hoofddekseel	- Witte huidskleur - Vrouw - Grijs jas, spijkerbroek, bruine laarzen - Blond lang haar	Een Nederlandse vrouw	Identiteit: Heteronormativiteit, witte normativiteit, focus op nageslacht, consumentenmaatschappij – middenklasse (kopen), stadsgevoel, Christelijkheid
Handeling	Loopt met een man en een kind in de bakfiets over de markt	Typisch Nederlands is de bakfiets met een kind erin en een vrouw die erop fietst	
Groep versus individu	Groep	Een gezin (man, vrouw en 2 kinderen; zo hoort het)	
Afstand	Dichtbij, centraal tot de kijker (voorgond); redelijk ver weg tot andere mensen	Individu voor de kijker; wij – zij denken, waarin deze groep het wij is	

	Denotatie	Connotatie	Myth
Categorisatie: - Huidskleur - Geslacht - Kleding - Haar / hoofddekseel	- Witte huidskleur - Man - Zwarte jas, wit overhemd, stropdas, beige broek - Zwarte kort haar	Een Nederlandse man	Identiteit: Heteronormativiteit, witte normativiteit, focus op nageslacht, consumentenmaatschappij – middenklasse (kopen), stadsgevoel, Christelijkheid
Handeling	Loopt met een vrouw over de markt, in zijn handen een kinderwagen met een kind erin	Een man met een kinderwagen is geëmancipeerd en geaccepteerd in de Nederlandse cultuur	
Groep versus individu	Groep	Een gezin (man, vrouw en 2 kinderen; zo hoort het)	
Afstand	Dichtbij, centraal tot de kijker (voorgond); redelijk ver weg tot andere mensen	Individueel voor de kijker; wij – zij denken, waarin deze groep het wij is	

	Denotatie	Connotatie	Myth
Categorisatie: - Huidskleur - Geslacht - Kleding - Haar / hoofddekseel	- Witte huidskleur - Man - Zwarte jas, wit overhemd, spijkerbroek - Zwart kort haar	Een Nederlandse man	Identiteit: Heteronormativiteit, witte normativiteit, focus op nageslacht, consumentenmaatschappij – middenklasse (kopen), stadsgevoel, Christelijkheid
Handeling	Loopt met een vrouw over de markt, in zijn hand een kinderwagen	Een man met een kinderwagen is geëmancipeerd en geaccepteerd in de Nederlandse cultuur	
Groep versus individu	Groep	Een gezin	
Afstand	Dichtbij tot de kijker (voorgond); redelijk weg tot andere mensen	Individueel voor het kijker; de voorgond met het andere gezin geeft een wij-gevoel aan	

	Denotatie	Connotatie	Myth
Categorisatie: - Huidskleur - Geslacht - Kleding - Haar / hoofddekseel	- Witte huidskleur - Vrouw - Zwarte jas, bruine sjaal, spijkerbroek - Blond, lang haar	Een Nederlandse vrouw	Identiteit: Heteronormativiteit, witte normativiteit, focus op nageslacht, consumentenmaatschappij – middenklasse (kopen), stadsgevoel, Christelijkheid
Handeling	Loopt met een man over de markt, plastic tassen in haar hand	Vermogen en plezier om te winkelen; boodschappen te doen op de markt	
Groep versus individu	Groep	Een gezin (man, vrouw en kind; zo hoort het)	
Afstand	Dichtbij tot de kijker (voorgond); redelijk weg tot andere mensen	Individueel voor het kijker; de voorgond met het andere gezin geeft een wij-gevoel aan	

Animatie 3

	Denotatie	Connotatie	Myth
Categorisatie: - Huidskleur - Geslacht - Kleding - Haar / hoofddekseel	- Licht gekleurde huidskleur - Man - Beige shirt - Bruin haar en een baard	Een Turkse/Marokkaanse man	Identiteit: Multiculturalisme, diversiteit, stadsgevoel, individualisme, consumentenmaatschappij – middenklasse (kopen & werken)
Handeling	Staat achter een kraam met groente en fruit	Marktkoopman die z'n spullen verkoopt; geïntegreerd op de Rotterdamse markt	
Groep versus individu	Individu	Individualiteit	
Afstand	Redelijk dichtbij tot de kijker; dichtbij tot andere mensen om hem heen	Type, gezicht niet heel goed te zien; wel veel in contact met andere mensen	

	Denotatie	Connotatie	Myth
Categorisatie: - Huidskleur - Geslacht - Kleding - Haar / hoofddekseel	- Witte huidskleur - Vrouw - Blauw shirt, beige broek, zwarte hakken - Blond/rood, lang haar	Een Nederlandse vrouw	Identiteit: Multiculturalisme, diversiteit, stadsgevoel, individualisme, consumentenmaatschappij – middenklasse (kopen & werken)
Handeling	Loopt langs kramen met groente, fruit en vis	Typisch Nederlands om op de markt je boodschappen te doen, de vrouw doet dat uiteindelijk nog het meest. Ziet ook een Nederlandse vlag hangen	
Groep versus individu	Individu	Individualiteit	
Afstand	Redelijk dichtbij tot de kijker; dichtbij andere mensen om haar heen	Individu; het is druk, (sociaal) wel mensen om zich heen	

	Denotatie	Connotatie	Myth
Categorisatie: - Huidskleur - Geslacht - Kleding - Haar / hoofddekseel	- Licht gekleurde huidskleur - Man - Grijs overhemd, bordeauxrode broek - Zwart kort haar	Een Aziatische man	Identiteit: Multiculturalisme, leeftijdsdiversiteit (nageslacht), stadsgevoel, individualisme, consumentenmaatschappij – middenklasse (kopen & werken)
Handeling	Loopt over de markt op de Binnenrotte	Een man is geëmancipeerd en geïntegreerd door over de markt te lopen en boodschappen te doen	
Groep versus individu	Individu	Individualiteit; door het zijn op de markt lijkt het of hij er met een reden is en iets moet doen	
Afstand	Redelijk dichtbij en centraal tot de kijker; dichtbij andere mensen	Individu; sociaal, wel mensen om zich heen	

	Denotatie	Connotatie	Myth
Categorisatie: - Huidskleur - Geslacht - Kleding - Haar / hoofddekseel	- Licht gekleurde huidskleur - Vrouw - Geel shirt, rood rokje, zwarte schoenen - Zwart haar in een knot	Een Aziatisch meisje	Identiteit: Multiculturalisme, leeftijdsdiversiteit (nageslacht), stadsgevoel, individualisme, consumentenmaatschappij – middenklasse (kopen & werken)
Handeling	Staat voor een marktkraam met vis en praat met de man achter de kraam	Kopen van vis voor waarschijnlijk haar ouders; goed voorbeeld wat kinderen zouden moeten doen	
Groep versus individu	Tweetal	Met haar broertje, gevoel van herkenning en <i>similarity</i>	
Afstand	Redelijk dichtbij tot de kijker; dichtbij tot andere mensen om haar heen	Individu; is sociaal, met haar broertje en praat met de marktkoopman	

Animatie 4

	Denotatie	Connotatie	Myth
Categorisatie: - Huidskleur - Geslacht - Kleding - Haar / hoofddekseel	- Witte huidskleur - Man - Grijs blazer, spijkerbroek - Zwart kort haar	Een Nederlandse man	Identiteit: witte normativiteit, heteronormativiteit, 'Vinex-wijk', middenklasse (werk), sociale ontmoetingsplek
Handeling	Staat met twee andere mensen te praten midden op een plein	Sociaal; gedragen zich net als veel groepen op het plein die met elkaar aan het praten/lachen zijn	
Groep versus individu	Groep	Werk gerelateerd	
Afstand	Dichtbij tot de kijker; Redelijk ver weg tot andere mensen	Individu; wij-gevoel door het formeren van een groep	

	Denotatie	Connotatie	Myth
Categorisatie: - Huidskleur - Geslacht - Kleding - Haar / hoofddekseel	- Witte huidskleur - Vrouw - Bruin shirt, bruine broek, hakken - Zwart haar in een staart	Een Nederlandse vrouw	Identiteit: witte normativiteit, heteronormativiteit, 'Vinex-wijk', middenklasse (werk), sociale ontmoetingsplek
Handeling	Staat met twee andere mensen te praten midden op een plein	Sociaal; gedragen zich net als veel groepen op het plein die met elkaar aan het praten/lachen zijn	
Groep versus individu	Groep	Werk gerelateerd	
Afstand	Dichtbij tot de kijker; Redelijk ver weg tot andere mensen	Individu; wij-gevoel door het formeren van een groep	

	Denotatie	Connotatie	Myth
Categorisatie: - Huidskleur - Geslacht - Kleding - Haar / hoofddekseel	- Licht gekleurde huidskleur - Vrouw - Beige jas, bruine jurk, spijkerbroek - Rode hoofddoek	Een Turkse/Marokkaanse vrouw	Identiteit: Multiculturalisme – diversiteit, 'Vinex-wijk', individualisme, onafhankelijkheid
Handeling	Loopt over het Binnenrotte plein	Niet duidelijk een handeling aan het uitvoeren/bestemming	
Groep versus individu	Individu	Individualiteit; tegelijkertijd een eenzaamheid, omdat veelal de andere met iemand zijn	
Afstand	Redelijk dichtbij en centraal tot de kijker; geen mensen dicht om haar heen	Individu; niet sociaal, mensen willen niet praten	

Animatie 5

	Denotatie	Connotatie	Myth
Categorisatie: - Huidskleur - Geslacht - Kleding - Haar / hoofddekseel	- Witte huidskleur - Man - Groene trui, lichte spijkerbroek - Rood, kort haar	Een Nederlandse man	Identiteit: witte normativiteit, 'Vinex-wijk' uitstraling, middenklasse (werk), individualisme, onafhankelijkheid
Handeling	Stilstaand aan het bellen op het plein van de Binnenrotte	Druk; met iemand afgesproken privé of voor werk bezig	
Groep versus individu	Individu	Individualiteit	
Afstand	Redelijk ver weg tot de kijker; redelijk ver weg van andere mensen	Type, kan niet goed gezicht zien	

	Denotatie	Connotatie	Myth
Categorisatie: - Huidskleur - Geslacht - Kleding - Haar / hoofddekseel	- Donker gekleurde huidskleur - Man - Zwart pak, wit overhemd - Kaal	Een Antilliaanse man	Identiteit: Multiculturalisme – diversiteit, 'Vinex-wijk' uitstraling, middenklasse (hoogopgeleid), individualisme, onafhankelijkheid
Handeling	Loopt over het Binnenrotte plein	Niet duidelijk een handeling aan het uitvoeren/bestemming; komt wel van/gaat naar werk	
Groep versus individu	Individu	Individualiteit; tegelijkertijd een eenzaamheid, omdat veelal de andere met iemand zijn	
Afstand	Redelijk dichtbij tot de kijker; omringt door 1 iemand dichtbij	Individu; voelt je als kijker afstandelijk	

	Denotatie	Connotatie	Myth
Categorisatie: - Huidskleur - Geslacht - Kleding - Haar / hoofddeksel	- Witte huidskleur - Vrouw - Wit shirt, grijze broek, zwarte hakken - Grijs haar in een knot	Een Nederlandse, oudere vrouw	Identiteit: witte normativiteit, 'Vinex-wijk' uitstraling, middenklasse (werk), individualisme, onafhankelijkheid
Handeling	Loopt over het Binnenrotte plein	Niet duidelijk een handeling aan het uitvoeren/bestemming	
Groep versus individu	Individu	Individualiteit; tegelijkertijd een eenzaamheid, omdat veelal de andere met iemand zijn	
Afstand	Redelijk dichtbij tot de kijker; omringt door 1 iemand dichtbij	Individu; afstandelijk	

Animatie 6

	Denotatie	Connotatie	Myth
Categorisatie: - Huidskleur - Geslacht - Kleding - Haar / hoofddekseel	- Licht gekleurde huidskleur - Vrouw - Bruin shirt, bruine korte broek, zwarte tas - Zwart haar in een knot	Een Zuid-Amerikaanse vrouw	Identiteit: Multiculturalisme – diversiteit, 'Vinex-wijk' uitstraling/dorps, middenklasse, individualisme, onafhankelijkheid
Handeling	Loopt over het Binnenrotte plein	Niet duidelijk een handeling aan het uitvoeren/bestemming	
Groep versus individu	Individu	Individualiteit; tegelijkertijd gevoel van eenzaamheid, de andere mensen zijn over het algemeen niet allen=en	
Afstand	Redelijk dichtbij tot de kijker; omringt door weinig mensen	Een type, gezichtsuitdrukking moeilijk te zien; alleen/afstandelijkheid	

	Denotatie	Connotatie	Myth
Categorisatie: - Huidskleur - Geslacht - Kleding - Haar / hoofddekseel	- Witte huidskleur - Man - Bruin pak, wit overhemd - Kaal	Een Nederlandse man	Identiteit: witte normativiteit, 'Vinex-wijk' uitstraling/dorps, middenklasse (hoogopgeleid - werk), onafhankelijkheid
Handeling	Zit op een terras met een andere man	Een zakelijke afspraak met een collega	
Groep versus individu	Tweetal	Individualiteit; collega's	
Afstand	Dichtbij tot de kijker; dichtbij tot andere mensen	Individu, ziet z'n gezicht goed; sociaal en andere mensen in de buurt houden	